

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

26-27 листопада

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШІНСЬКОГО»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

26-27 листопада 2020 року

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2020

Література

1. Кучерук О. А., Магдич Т. П. Використання електронних освітніх ресурсів для формування громадянської компетентності учнів ліцею на уроках української мови, 2020. Том 75. №1. С. 56-75. Режим доступу: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3515>.
2. Кучерук О. А. Формування лексичної компетентності учнів засобами комп'ютерних ігор у навчанні української мови. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 63, №1. С. 47-55. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2018_63_1_7.
3. Топжонніков В. А. Вплив форми аудіовізуальної інформації на засвоєння навчального матеріалу: дисс. наук. ступ. канд. пед. наук. Москва, 2001. 184 с.

Ганна Кузнєцова,
здобувач вищої освіти 2 року навчання
за другим (магістерським) рівнем
філологічного факультету Університету Ушинського
Науковий керівник: к.пед.н., доц. Ж. Д. Горіна

МУЗИЧНО-ПОЕТИЧНА ПОП-КУЛЬТУРА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Статтю присвячено розробленню теоретичних засад з вивчення української популярної музики. Визначено наукову цінність саме мовознавчого аналізу текстів пісень українських естрадних виконавців і рок-гуртів.

Ключові слова: популярна музична культура, авторська пісня, рок-гурти.

The article is devoted to developing the theoretical foundations of the study of popular Ukrainian music. The scientific value of the linguistic aspect of the analysis the texts of songs of the Ukrainian popular and rock-bands has been defined.

Key words: popular music culture, author song, rock-bands.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність мовознавчих досліджень текстів популярних пісень, зокрема культових українських музичних гуртів, поза всіляким сумнівом, оскільки аналіз специфіки мовних засобів, стилістичних прийомів, інтонаційного оформлення, стилістики авторських новотворів й функцій художньо-образних засобів, а відтак і мовної особистості самого автора-виконавця, подає цілісне наукове уявлення про самотність музично-поетичної культури України кінця ХХ першої чверті ХХІ століття.

Аналіз наукових досліджень, у яких розглянута проблема і на які спирається автор. У зарубіжній та українській науковій парадигмі вже виразно окреслилася тенденція до вивчення сучасної поп-культури, зокрема й музичної. Так, можемо говорити про усталені філософсько-культурологічні (Т. Адорно, О. Афоніна, Ж. Дерріда, В. Діанова, О. Зосім, М. Каган, Г. Маркузе, Х. Ортега-і-Гассет, В. Шейко, В. Шульгіна), мистецтвознавчі (О. Берегова, О. Бойко, У. Еко, В. Овсянніков, Т. Рябуха, В. Тормахова, Дж. Сторі, Г. Шехтман), літературознавчі (Т. Гундорова, Д. Курилов, С. Шаповалов, І. Шнур) наукові студії. З мовознавчих позицій здебільшого аналізують лише окремі мовні особливості поетичних текстів самодіяльної або так званої авторської пісні (російських «бардів») Б. Окуджави, В. Висоцького, О. Галича, Ю. Візбора, Ю. Кіма, О. Розенбаума тощо. Очевидно, причиною меншої уваги до аналізу

текстів популярної української естрадної музики чи рок-гуртів з боку вітчизняної лінгвістики, на нашу думку, є їх стильова і жанрова розмитість та термінологічна неусталеність дефініцій «авторська пісня», «естрадна музика», «популярна музика», «молодіжна музика» у класичному музикознавстві, а також їх складна мовностилістична організація, що потребують міждисциплінарного підходу до аналізу такого суперечливого, багатовимірного текстового явища, як мова текстів сучасної української пісенної поп-культури.

Мета статті полягає у визначенні особливостей і ролі музично-поетичної культури в національно-культурному просторі України.

Виклад основного матеріалу. Сучасна естрадна музика належить до помітних явищ музичної культури України останніх десятиліть ХХ — початку ХХІ століть [5]. Дійсно, з плином часу та появою нових тенденцій у сучасному музичному мистецтві автори пісень, виконавці починають виходити за межі звичайного текстотворення і щоби більш оригінально передати свої думки, емоції вдаються до найрізноманітніших прийомів. Одним із таких є відродження і трансформація раніше відомих на весь світ хітів, які в новому аранжуванні отримують нове звучання і довгий час «живуть» на вустах сучасної молоді. Без сумніву, сьогодні українська популярна пісня досягла такого рівня, що значним чином може керувати думками і настроями людей, кліпи улюблених рок-гуртів чи виконавців набирають мільйони переглядів, дедалі частіше цитати з відомих українських пісень можна побачити під світлинами користувачів соціальних мережах. Такий успіх, на нашу думку, пояснюється завдяки оригінальній авторській манері виконання, яка відрізняє одних виконавців від інших музикантів, а кожен рядок у піснях відгукується в душі певною емоцією й унікальністю авторського світосприйняття.

Під «естрадною музикою» зазвичай розуміють «джаз, рок- і поп-музику, тобто ті види музичного мистецтва, що є сценічними і впливають на слухача за допомогою шоу і спецефектів разом з музичним компонентом» [5, 165]. Принагідно зауважимо, що саме з літературознавчого погляду «авторська пісня» ідентифікована як жанр поезії, який, як правило, тлумачиться дослідниками в зіставленні з естрадною піснею, де головний акцент робиться на поетичному тексті, в той час, як музичний і виконавчий компоненти в розумінні тексту авторської пісні не беруться до уваги, адже вони виконують переважно допоміжну роль. Так, за визначенням Д. Курилова авторська пісня це «пісенна поезія, тобто вірші, виконувані переважно під гітару, - вірші, або народжені разом із мелодією, <...> або трохи пізніше покладені на музику; або (набагато рідше), які спали на думку авторіві в процесі осмислення-переживання вже створеної мелодії» [2, 12]. В авторській пісні важливу роль відіграють саме екстралінгвістичні чинники – зовнішність автора-виконавця, місце і загальний антураж під час виконання, поведінка самого барда та ін. Як зазначають дослідники цього жанру: «Варіанти однієї і тієї ж пісні можуть залежати від настрою автора на момент виступу, його фізичного стану, резонансу з публікою, переосмислення теми, прагнення поліпшити або урізноманітнити пісню, повернення до неї через багато років і багатьох інших чинників» [3]. Оскільки процеси становлення і визнання авторської пісні відбувалися майже одночасно

на Україні, в Росії та інших державах світу, що підтверджує «логічність розвитку музично-поетичного жанру в напрямку авторської пісні, її важливе значення в загальнолюдській художній культурі», то, врешті-решт, підсумовує дослідник О.Іванов, «сформувались сталі ознаки авторської пісні, як однієї з форм творчого спілкування автора з його однодумцями і прихильниками й зміцнилася роль особистості в пануванні над думками і почуттями людини» [1].

Зокрема, аналізуючи популярну музичну музику в історичному аспекті, О. Сапожник виокремлює два періоди (етапи) у формуванні української авторської пісні: «Перший (кінець 50-х – середина 80-х рр. ХХ ст.) характеризується її функціонуванням у контексті розвитку «міжнаціональної» пісні, як одного з напрямів шістдесятництва в середовищі інтелігенції. Паралельно існував масовий туристичний рух зі своїм фольклором та авторська пісня в студентському середовищі. Характерним для того періоду було домінування російськомовних творів і виконавців, що пояснювалося перебуванням України у складі Радянського Союзу. Другий етап (кінець 80-х – початок 90-х рр.) характеризується становленням самостійних національно визначених ознак авторської пісні, розвитком нових стилів, формуванням вітчизняної школи авторської пісні», - і слушно підсумовує, що «українська авторська пісня поки що має статус аматорської, проте відбувається інтенсивна професіоналізація жанру, що сприяє інтеграції її в загальномистецьку систему, створенню вітчизняної професійної школи» [4, 20]. Принагідно відзначимо, що українськомовний вектор музичної поп і рок-культури потужно окреслився саме на Західній Україні, ймовірно, завдяки музично-культурному взаємообміну з Європою і привнесенню свіжих тенденцій з популярної західної музики. Але спостерігаємо і прикру тенденцію, коли вітчизняні виконавці пишуть тільки заради того, щоб скоріше та побільше створити музичних шлягерів, які їх прославлять, а сучасні співаки – це вже не та професія, яка несе мораль і культуру мовлення в суспільство, а швидше демонструє бажання заробити й отримати побільше грошей. У наш час лише невелика кількість культових музичних гуртів або популярних виконавців може похизуватися глибоким змістом своїх пісень і мало хто спроможний професійно і з душею передати свій емоційний посыл на широкий загал. Попри те, що в сучасній українській музично-поетичній культурі є виконавці як українськомовні, так і російськомовні, останнім часом саме українськомовні співаки починають перетягувати на себе першість у цій пісенній творчості, адже, на нашу думку, тексти, створені українською мовою, зазвучали якось по-новому, мелодійно, душевно, змушуючи нас замислитися на сенсом буття.

У мистецтвознавстві вже стало традицією вбачати національний колорит української естрадної музики у зверненні до фольклорних джерел під час створення джазових, рок- чи поп- музичних композицій. Це, на думку В. Тормахової, «призводить до виникнення самобутніх типів взаємозв'язку фольклору з джазом, поп - і рок-музикою: обробки народних пісень, цитування музично-фольклорного матеріалу, створення оригінальних композицій на фольклорній основі, сплав національної манери виконання з інофольклорною. У цих типах взаємозв'язку простежуються різні способи розвитку музичного

матеріалу, що забезпечують взаємодію фольклору з естрадною музикою: від переінтонування (у джазі, рок- і поп-музиці) до проникнення інтонаційної сфери і засобів виконання із фольклору в естрадну музику» [5, 166].

Утім, сучасна українська естрадна музика від моменту свого становлення на теренах незалежної України зазнала колосальних перетворень, адже, традиції, що були загальноприйнятими ще якихось п'ять або десять років тому, почали відходити в минуле або ж продовжили своє існування, трансформуючись зовсім в інакший формат чи манеру виконання. Серед найпоширеніших музичних засобів виразності ми услід за дослідниками відзначимо такі: а) використання жанрів, образної системи і тематики різних обрядових і побутових пісень — коломийки, купальські пісні, кустові, щедрівки, ліричні протяжні, балади, весільні, жартівливі пісні, б) використання текстів із застосуванням діалектних мовних особливостей різних регіонів України, з явною домінантою західного; в) чітка форма-структура, у джазі, рок- і поп-музиці переважає квадратна (симетрична) структура, що є зручною для запам'ятовування та імпровізування у виконавців і для кращого сприйняття у слухачів; г) проста гармонія, що має бути зручною для імпровізації, містити повторювані фрагменти, не мати дуже складної «вертикалі»; д) використання тембрів народних інструментів та засобів гри на них — скрипка, цимбали, кобза, ліра, ударні інструменти — тамбурин, бубон, дерев'яні духові — сопілка, трембіта, дрімба» [5, 167].

Висновки і перспективи дослідження. З давніх-давен мистецтво прагнуло впливати на людські почуття через звукові і зорові образи, колір, слова, музику, спів, тому пісня, є одним із найдавніших різновидів народної музично-поетичної творчості. Сучасний національний соціокультурний простір України є багатошаровим, різновекторним утворенням, й популярна музично-поетична культура виступає одним із важливих його складників. Культуромісткий потенціал її ґрунтується на тих культурних кодах, які, власне, концентрують смислове навантаження поетичних текстів пісень, передбачаючи активну співтворчість поп-рок-виконавця зі слухачами, які повинні «розшифровувати» закладені в текстах символи, знаки й архетипи. Незважаючи на ще відчутну частку російськомовних пісень, неспростовним фактом є збільшення кількості шлягерів українською мовою. Для текстів української популярної музики надзвичайно важливою залишається націєтворча роль, адже завдяки культивуванню українськомовного репертуару вітчизняні поп і рок-виконавці, здійснюючи неабиякий вплив на молодіжну аудиторію, так чи інакше стають флагманами націєтворчих процесів. Відтак перспективу подальшого дослідження вбачаємо в характеристиці культурних кодів і смислів, закладених у текстах популярної естрадної та рок-музики.

Література

1. *Іванов О. К.* Авторська пісня в історичному і сучасному аспектах у тематиці музично-теоретичних курсів [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://ivanov.mfkukim.mk.ua/Nauchnaya-rabota/avtorska-pisnja.html>
2. *Курилов Д.Н.* (1999) Авторская песня как жанр русской поэзии советской эпохи (60 – 70-е гг.). Москва, 160 с.
3. *Патракеева Е. Б.* (2014) Авторская песня как песенный текст, ее особенности и классификация [В:] Концепт. Спецвыпуск 13. [Электронный ресурс]: Режим

доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/avtorskaya-pesnya-kak-pesennyi-tekst-ee-osobennosti-i-klassifikatsiya/viewer> 4. Сапожник О. (2004) Популярна естрадна музика в Україні: історичний екскурс [В:] Мистецтво та освіта, 2004. № 1. С. 19–20. 5. Тормахова В. Характерні риси української поп-музики кінця хх-початку ххі століть [Електронний ресурс] Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Ukaf

Кузьменко В. О.,
здобувач вищої освіти 2 року навчання
за другим (магістерським) рівнем
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник: к.філол.н., доц. Т. М. Шарова

СЛОВА-СИМВОЛИ У МОВОТВОРЧОСТІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

У науковому дослідженні представлено приклади слів-символів, які в художній творчості використовує Григор Тютюнник. Акцентовано увагу на образній символіці в малій прозі митця.

Ключові слова: символ, художня творчість, література, письменник, контекст.

The research presents examples of words-symbols used in art by Hryhir Tyutyunnyk. Emphasis is placed on figurative symbolism in the short prose of the artist.

Key words: symbol, artistic creativity, literature, writer, context.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У системі мовотворчості письменників 1960-х рр. ХХ ст. визначальним мовним стилем відрізняється поетикальне слово Григора Тютюнника, оскільки для нього характерна смислова і творча сконденсованість, відвертість, лаконізм, щирість. У творчому доробку письменника важливе значення має психологічна деталь, що слугує ідіастилем Григора Тютюнника.

Різноманітні подробиці у мовній палітрі письменника можуть бути образними символами. В означеному питанні слід дослідити символічні мовознаки та стиль письменника під час написання творів малої форми та жанрів. Актуальністю в даному означенні користуються такі твори Григора Тютюнника: «Три зозулі з поклоном», «Зав'язь», «Климко», «На згарищі», «Оддавали Катрю», «Холодна м'ята», «Облога», «Вогник далеко в степу», «Кленовий пагін», «Вуточка» та ін. представлені твори слід досліджувати з позиції основних особливостей творчості та стильової манери письменника [6, с. 20].

Творчість письменника детально варто розглядати на заняттях з історії української літератури у вищих навчальних закладах, де викладачі можуть дати повну картину формування творчого світогляду письменника [2, 119]. Сучасні дослідники акцентують увагу на тому, що особливо можливим останнім часом видається розгляд різноманітних персоналій в дистанційному форматі [4]. У